

Л.В. КУЗЬМЕНКО, канд. техн. наук, доц., НТУ «ХП», Харків
Ю.В. ГЕТЬМАН, магістрант, НТУ «ХП», Харків

МОЖЛИВОСТІ ПОЛІПШЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

В даній статті розглядаються проблеми раціонального використання основних засобів на підприємстві. Розкривається недосконалість оцінки ефективності використання за допомогою традиційного методу та пропонується введення нового показника, нормативно-чистого продукту, для більш ефективного аналізу та отримання достовірного і показового результату.

В данной статье рассматриваются проблемы рационального использования основных средств на предприятии. Раскрывается несовершенство оценки эффективности использования с помощью традиционного метода и предлагается введение нового показателя, нормативно-чистого продукта, для более эффективного анализа и получения достоверного и показательного результата.

This article considers the problems of rational use of fixed assets on the enterprise. It discloses the imperfection of evaluation of the effectiveness of use with the help of traditional method and it proposes the introduction of a new index, normative net product, for more effective analyze and obtaining reliable and demonstrative result.

Вступ. Економічна діяльність підприємств в Україні відбувається в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів, що обумовлює необхідність раціонального використання наявних у них основних засобів. Отже, перед підприємствами стають завдання домогтися підвищення використання наявних основних засобів і насамперед їх активної частини, підвищення рівня інтенсивного їх використання. Для вирішення цього завдання та отримання відчутних результатів у діяльності підприємства повинні бути розроблені конкретні засади, спрямовані на поліпшення використання основних засобів, практичне застосування яких дасть змогу використовувати наявні на підприємствах резерви підвищення їх ефективності.

Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання в процесі виробництва (постачання товарів, надання послуг, надання в оренду іншим особам для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій), вони не змінюють своєї натуральної форми і переносять свою вартість на виготовлену продукцію частинами у вигляді нарахування зносу (амортизації).

Для забезпечення відтворення основних виробничих засобів важливе значення має вивчення їхнього *стану та використання*. Стан і використання основних виробничих засобів є важливим фактором підвищення ефективної діяльності підприємства. У процесі виробництва основні засоби зношуються фізично і старіють морально. Ступінь фізичного

зносу основних засобів визначається в процесі нарахування амортизації.

За традиційним підходом показники стану та ефективності використання основних засобів можна об'єднати в три групи, які характеризують:

- 1) забезпечення підприємства основними засобами;
- 2) стан основних засобів;
- 3) ефективність використання основних засобів (див. рис.).

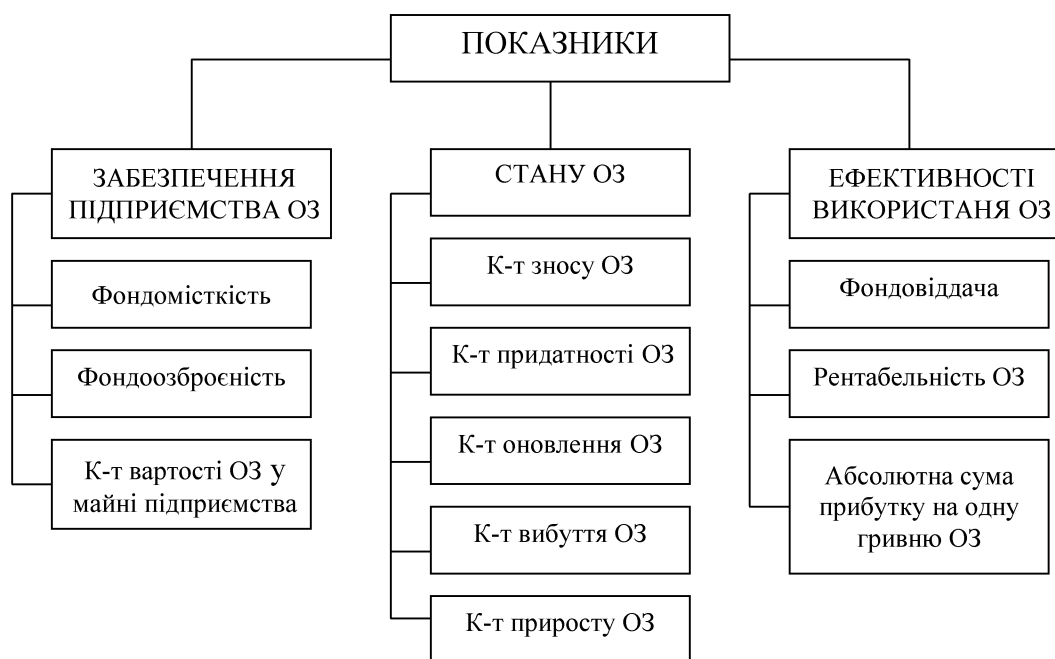

Рис. Показники забезпечення стану та ефективності використання основних засобів

Аналіз основних засобів розпочинається з вивчення наявності основних засобів, їхньої динаміки та структури. Основні засоби підприємства поділяються на промислово-виробничі і непромислові, а також на засоби невиробничого призначення. Велике значення має аналіз руху і технічного стану основних засобів, який проводиться за даними бухгалтерської звітності. Для цього розраховуємо такі показники:

$$K_{zn} = \frac{\text{вартість зношених основних фондів}}{\text{вартість основних фондів на кінець періоду}}; \quad (1)$$

$$K_{прд} = 1 - K_{zn}; \quad (2)$$

$$K_{он} = \frac{\text{вартість введених основних фондів}}{\text{вартість основних фондів на кінець періоду}}; \quad (3)$$

$$K_{в} = \frac{\text{вартість вибулих основних фондів}}{\text{вартість основних фондів на початок періоду}}; \quad (4)$$

$$K_{пр} = \frac{\text{вартість приросту основних фондів}}{\text{вартість основних фондів на кінець періоду}}. \quad (5)$$

Для дослідження були використані дані вітчизняного підприємства у галузі важкого машинобудування за два роки. Розраховані коефіцієнти наведені у табл. 1.

Таблиця 1 – Значення розрахованих коефіцієнтів

№	Коефіцієнт	Ум. позн.	База, %	Звіт, %	Відхилення, %
1	К-т зносу	Кз	69	70	+1
2	К-т придатності	Кприд	31	30	-1
3	К-т оновлення	Кон	1	2	+1
4	К-т вибуття	Кв	2	1	-1
5	К-т приросту	Кпр	0	2	+2

Оцінка показників стану основних засобів підприємства свідчить про погіршення фінансового та технічного стану основних засобів, так як коефіцієнт зносу складає 70 % і має тенденцію до зростання з одночасним зменшенням придатності обладнання. Тому доцільно провести оновлення та модернізацію діючого обладнання.

Як відомо узагальнюючими показниками, що характеризують використання основних фондів, є показник фондівдачі (Фв) і зворотній йому показник – фондомісткість (Фм), а також фондорентабельність (Фр):

$$F_v = \frac{\text{Випуск}_{\text{продукції}}}{\text{Основні}_{\text{фонди}}} ; \quad (6)$$

$$F_m = \frac{\text{Основні}_{\text{фонди}}}{\text{Випуск}_{\text{продукції}}} ; \quad (7)$$

$$F_r = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Середньорічна}_{\text{вартість}_{\text{ОВФ}}}} \times 100\% . \quad (8)$$

Для дослідження були використані дані вітчизняного підприємства у галузі важкого машинобудування за два роки. Розраховані показники наведені у таблиці 2.

Таблиця 2 – Значення розрахованих показників

№	Показники	Ум. позн.	База	Звіт
1	Фондовіддача	Фв	1,73	2,98
2	Фондомісткість	Фм	0,58	0,34
3	Фондорентабельність	Фр	0,05	0,14

Загальним показником ефективності використання основних виробничих засобів є виробництво товарної (валової) продукції в розрахунку на 1 грн. їх середньої вартості – фондівдача.

Внесемо деякі корективи в формулу фондівдачі: візьмемо для виміру обсягу виробництва показник нормативно-чистої продукції замість показника товарної продукції

$$\text{НЧП} = \text{ТП} - (\text{МЗ} + \text{А}), \quad (9)$$

де НЧП – нормативно-чиста продукція;
 ТП – товарна продукція;
 МЗ – матеріальні затрати;
 А – амортизація.

$$\text{НЧП}_6 = 197098,8 - (101505,2 + 8864,8) = 86728,8 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{НЧП}_3 = 332289,7 - (166040,9 + 8959,3) = 157289,5 \text{ тис.грн.}$$

Обсяг нормативно-чистої продукції відображає величину новоствореної вартості. Це усуває зацікавленість у випуску матеріаломісткою продукції і вплив зовнішніх факторів на показники роботи підприємства.

Норматив чистої продукції – це частина оптової ціни, яка складається із заробітної плати, відрахувань на соціальні потреби і прибутку. Норматив чистої продукції затверджується по всій номенклатурі виробів, напівфабрикатів, запасних частин, по всіх роботах і послугах промислового характеру, що реалізуються на сторону. Цей показник використовується в галузях в великою часткою матеріальних витрат в собівартості продукції.

Тепер формула має вигляд:

$$\Phi_v = \frac{\text{Нормативно - чиста продукція}}{\text{Основні фонди}}. \quad (10)$$

Розрахуємо показник фондівдачі за зміненою формулою.

$$\Phi_{v_6} = \frac{86728,8}{114214,2} = 0,76; \quad \Phi_{v_3} = \frac{157289,5}{111539,9} = 1,41.$$

Як видно з розрахунків, у цьому випадку показники мають значення в два рази менші, тому що вони вказують лише на обсяг власних ресурсів, які використовуються у виробництві. Використання НЧП не зацікавлює підприємство в рості матеріаломісткості продукції. Використання цього показника при розрахунку фондівдачі дозволяє точно оцінити функціонування підприємства.

Для покращення стану доцільно зменшувати витрати через підвищення ступеня завантаження обладнання, зменшення простою, вчасне переозброєння та модернізацію поряд з підвищенням кваліфікації та професійної майстерності працівників, запровадження прогресивних форм організації праці та виробництва. В кінцевому результаті все це впливає на підвищення фондоозброєності праці та зростання її продуктивності, що в підсумку підвищує фондівдачу на підприємстві. Це безпосередньо позначається на зниженні собівартості виготовлюваних виробів за рахунок економії на умовно-постійних витратах, а в кінцевому підсумку це дає змогу збільшити прибуток підприємств та підвищити рентабельність їх діяльності.

Висновки. Оцінювання використання основних засобів є трудомістким процесом та вимагає використання широкої інформаційної бази на

підприємстві. Запропонована методика є лише частиною цього процесу та має перспективу для подальшого дослідження. Вона сприяє вирішенню проблеми повноти та ефективності використання основних фондів.

Список літератури: **1.** Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. *А.М. Поддєрьогін*. 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460 с. **2.** Економічний аналіз: Навч. посібник / *М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатов та ін.* За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 556 с. **3.** *Ізмайлова К.В.* Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – 2-е вид., стереотип. – К.: МАУП, 2001. – 152 с. **4.** *Коробов М.Я.* Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. Посібник. – 3-тє вид., перероблене і доповнене. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. **5.** *Блонська В.І.* Основні засоби підприємства та проблеми ефективності їх використання. «Науковий вісник», 2006. – Вип. 16.1.

Надійшла до редколегії 11.07.2011.